

LIJNEN NAAR DE TOEKOMST

Indien ergens het inmiddels aardig afgezaagde gezegde „In het verleden ligt het heden, in het nu wat worden zal” van toepassing is, is het wel bij alles wat met bos te maken heeft. Oorzaken liggen vaak ver in het verleden, effecten ver in de toekomst. Ontwikkelingen goed kennen, ontwikkelingen goed interpreteren is daarom van het grootste belang. Steeds moet men zich weer afvragen: Welke toekomstlijnen, welke trends op langere termijn zijn zichtbaar of kunnen zichtbaar worden gemaakt. Dat moesten we ook in 1987 weer doen.

In dit Bos en Hout Bericht zullen enkele ontwikkelingen aan de orde komen die onze aandacht vragen omdat ze een structureel karakter hebben, toekomstbepalend zijn, dus op den duur consequenties zullen hebben voor de voorziening met hout en houtprodukten van Nederland en West-Europa als geheel. Het gaat om de uitvoering van het Meerjarenplan Bosbouw in ons eigen land, om uitbreiding van het bosareaal in de EG met Engeland als voortrekker, om de grote problemen die Noord-Europa bij zijn houtvoorziening kent en om soortgelijke problemen die in het zuiden van de Europese Gemeenschap gaan spelen. Tenslotte zullen we het hebben over de

steeds krachtiger positie van exportland Canada.

Het meerjarenplan Bosbouw in eigen land

In Bos en Hout Berichten 1986 nr. 9 en 1987 nr. 4 hebben wij al het nodige over het Meerjarenplan Bosbouw gezegd. In het begin van 1987 is dit programma door de Kamer goedgekeurd. Zoals we al bij herhaling kenbaar hebben gemaakt is er onvoldoende aandacht aan besteed dat de financiële dekking van de plannen niet rond is. Onze Stichting heeft daartegen, ook in brieven aan de Tweede Kamer, bezwaar aangetekend. Doordat

de regering onvoldoende middelen ter financiering van het Meerjarenplan ter beschikking stelt, dreigt het gevaar dat de uitvoering daarvan sterk wordt vertraagd, mede door een afgeremde activiteit van het overheidsapparaat. Immers, hoe kunnen functionarissen die verantwoordelijk zijn voor die uitvoering zich daartoe volledig inzetten als zij halverwege het jaar dreigen te worden teruggefloten omdat het geld op is? Als een goede strategie ontwikkeld is om de gestelde doelen te bereiken, met andere woorden als een uitvoeringsplan beschikbaar is voor het realiseren van het Meerjarenplan Bosbouw zal niet alleen de technische maar ook de financiële problematiek pas goed boven water komen. De Stichting Bos en Hout heeft bij de Tweede Kamer op een dergelijk uitvoeringsplan aangedrongen, een plan dat in overleg met het betrokken bedrijfsleven, zowel bosbouw als houthandel en industrie, zou moeten worden opgesteld. In de Kamer is door de VVD inderdaad om een dergelijk uitvoeringsplan gevraagd en dat is vervolgens door Minister Braks gelukkig toegezegd. Hij deelde mee ook te zullen bezien in hoeverre het bedrijfsleven daarbij kan worden ingeschakeld. Een goede beslissing! Hopelijk zal hij deze toezegging snel realiseren. Aldus zou namelijk de realiteitswaarde van het Meerjarenplan boven water kunnen komen en daarmee de mogelijkheid om het in de toekomst volledig tot uitvoering te brengen. Alles moet worden gedaan om de door de regering gestelde doelen te bereiken. In het uitvoeringsplan moeten de daarvoor nodige maatregelen op een rijtje worden gezet waarbij uiteraard een overzicht van de in te zetten financiële middelen niet zal kunnen ontbreken.

De Zweedse industrie heeft meer hout nodig dan het Zweedse bos levert.

De bebossing van landbouwgronden

In de loop van dit jaar is de discussie over bebossing van landbouwgronden intensiever geworden. Dat dit zou zijn gebeurd zonder de groeiende overschottenproblematiek in de landbouw lijkt onwaarschijnlijk maar het is nu eenmaal zo dat politieke beslissingen, zeker ook over het vaak zo omstreden grondgebruik, in de regel pas worden genomen als er een noodsituatie dreigt te ontstaan of al is ontstaan. Dat is geen verwijt aan politici, het is een logische gang van zaken omdat politici steeds keuzes moeten doen uit tal van problemen die met hun mogelijke oplossingen op hen afkomen. Dat daarbij de meest urgente

B O S E N H O U T B E R I C H T E N

problemen prioriteit genieten is begrijpelijk. Dat de noodzaak om meer bos in de EG te krijgen nu deels kan meeliftten met de overschottenproblematiek is een met graagte te aanvaarden en te benutten politieke realiteit.

In maart 1987 stelde de Raad van de Europese Gemeenschappen een wijziging vast van een Verordening van de EG met betrekking tot de landbouwstructuur die zich duidelijk ook richt op de aanleg van bos op landbouwgrond. De wijziging van de Verordening houdt onder meer in dat de lidstaten een steunregeling kunnen invoeren „ter aanmoediging van de omschakeling en de extensivering van de produktie”. Daaronder vallen ook maatregelen op bosbouwgebied ten behoeve van de landbouwbedrijven. Wat in deze maatregelen nog niet is verwerkt, is een jaarlijkse premie voor die landbouwers die hun grond bebossen. Wel zijn door de Europese Commissie voorstellen geformuleerd om dergelijke premies te verlenen, vooral aan landbouwers die een bepaalde leeftijd hebben bereikt, maar deze zijn nog niet door de Raad overgenomen. In dit verband was een verheugende mededeling van onze Minister van Landbouw bij de behandeling van het Meerjarenplan Bosbouw in de Tweede Kamer helaas wat voorbarig, namelijk dat boeren die hun grond bebossen onder Nederlandse omstandigheden tot f 1.000,- per ha per jaar zouden kunnen ontvangen.

In dit verband is opmerkelijk dat de Engelse regering, bepaald niet vooroplopend als het om een Europees bosbouwbeleid gaat, subsidies bekend heeft gemaakt voor boeren die gronden uit de produktie nemen en beplanten met bos. In het Agrarisch Dagblad van 7 november j.l. kon men lezen dat, met groot enthousiasme van de National Farmers Union (de Britse Boerenbond), de Britse Minister van Landbouw heeft besloten bij het parlement een wetsvoorstel in te dienen om aanzienlijke jaarlijkse subsidies te verlenen. Daarbij is één van de overwegingen geweest het ernstige deficit aan hout in Engeland. Het is opmerkelijk en, in het kader van oplossing van de overschottenproblematiek ook heel logisch dat de hoogste bijdragen worden gegeven in die gebieden waar sprake is van de hoogste produktie van ongewenst graan en andere akkerbouwprodukten. Daar wordt een subsidie per ha verleend van £ 190,- per jaar (ongeveer f 650,-) en wel gedurende 30 jaar, een in het kader van Engelse inkomensverhoudingen niet onaanzienlijk bedrag! Bij de aanleg van

eiken- of beukenbos wordt de bijdrage zelfs over 40 jaar verstrekt. In voor landbouwproduktie ongunstiger streken wordt de subsidie lager, van £ 100,- tot £ 150,- per jaar (f 340,- tot f 510,-). De Minister rekent er op dat jaarlijks op deze wijze 1200 ha kan worden bebost, voor het overgrote deel met loofbomen. Nogmaals, een opmerkelijke beslissing die in andere EG-landen waar al sinds lang wordt gepraat over bebossing van landbouwgronden, grote aandacht verdient. In Engeland praat men niet alleen maar voegt men ook de daad bij het woord! Wij nemen aan dat dit Britse besluit in de komende tijd een stimulans in positieve zin zal vormen voor het beleid zowel in Brussel als in andere lidstaten van de Europese Gemeenschap.

De rondhoutvoorziening van

Noord-Europa

Ieder jaar worden in Genève tijdens de bijeenkomst van het Timber Committee van de ECE/FAO cijfers gepresenteerd over de huidige en de in het komende

jaar te verwachten produktie, import en export alsmede het verbruik van hout en houtprodukten, exclusief pulp en papier (helaas, omdat deze twee belangrijke produkten in een totaal-overzicht haast niet gemist kunnen worden; ze worden echter in FAO-verband behandeld). In de bijeenkomst van oktober dit jaar zijn enkele belangrijke ontwikkelingen, met repercussies voor de internationale houtmarkt, nog eens duidelijk bevestigd of aan het licht gekomen. Zo bleek duidelijker dan ooit dat het niet goed gaat met de houtvoorziening van de Noordeuropese industrie, vooral de papierindustrie, uit de eigen regio. Eens het gebied met schijnbaar eindeloze houtproduktie-mogelijkheden is Noordeuropa nu, na Japan, verreweg de grootste netto-importeur van rondhout en chips, dus van „ruw hout” geworden. Dat wordt niet veroorzaakt door één van de Noordeuropese landen, ze hebben alle drie een netto-import die maar blijft stijgen. Hoe is het allemaal gekomen? Zoals ik al zei, het gaat voornamelijk om de houtvoorziening van de papierindustrie, dus om vezelhout. De verklaring is simpel: Er zijn teveel pulpfabrieken gebouwd die

Tabel 1 Jaarlijkse in- en uitvoer van vezelhout in Noord-Europa

		Import	Export × 1.000 m ³	Netto-import
Zweden	1957/59	260	617	-357
	1966/70	571	2.669	-2.098
	1976/80	2.755	1.127	1.628
	1981/85	4.748	1.035	3.713
	1986	6.129	938	5.191
	1987	7.500	1.000	6.500
	1988 ¹⁾	6.100 ²⁾	1.000 ³⁾	
Finland	1957/59	28	2.325	-2.297
	1966/70	2.141	547	1.594
	1976/80	3.483	476	3.007
	1981/85	5.286	648	4.638
	1986	4.670	958	3.712
	1987	4.800	600	4.200
	1988 ¹⁾	5.000	400	4.600
Noord-Europa	1957/59	520	3.158	-2.638
	1966/70	5.620	3.439	2.181
	1976/80	7.385	2.210	5.198
	1981/85	11.731	2.493	9.238
	1986	12.762	2.481	10.281
	1987	14.300	2.200	12.100
	1988 ¹⁾	13.100 ⁴⁾	2.000 ⁴⁾	11.100 ⁴⁾

¹⁾ Verwachting.

²⁾ Volgens Zweedse mededeling in Genève 1987: 7.500.000.

³⁾ Waarschijnlijk minder (zelfde bron).

⁴⁾ Zie ²⁾ en ³⁾.

Bronnen: FAO; Timber Committee ECE/FAO 45th Session 1987.

B O S E N H O U T B E R I C H T E N

allen dachten dat er wel genoeg hout beschikbaar zou komen omdat er nog enige ruimte zit tussen de gemiddelde jaarlijkse houtbijgroei in het bos (het maximum voor de gemiddelde jaarlijkse houtkap) en de huidige houtoogst die iets lager is. Men is echter, zoals meer gebeurt, voorbijgegaan aan de realiteit die leert dat door allerlei oorzaken de houtoogst nimmer die gemiddelde aanwas bereikt. Er zijn, en wellicht in toenemende mate, steeds beseigenaren die, om welke reden ook, de kap uitstellen of die in het geheel niet geïnteresseerd zijn in het vellen van hout. Dat is ook in Noord-Europa het geval, onder andere doordat steeds meer bos in handen is gekomen van eigenaren die ver van het bos, veelal in de stad leven en de opbrengsten van hun vaak kleine bossen niet direkt nodig hebben. Dat is de reden waarom het van groot belang voor de toekomstige houtvoorziening is om eens na te gaan hoe het in de verschillende landen gesteld is met de mate waarin de potentiële oogst ook werkelijk kan worden gerealiseerd. Naar het zich laat aanzien komt men, over langere tijd bezien, niet veel hoger dan 80%.

Noord-Europa zit dus in houtvoorzieningsproblemen. Dat is allang zo in Noorwegen, is sinds het midden van de zestiger jaren het geval in Finland en sinds een jaar of twaalf ook in Zweden. Nu spant Zweden als importeur de kroon. Voerde dit land in 1985 reeds 4,5 miljoen m³ in, dit jaar zal dat 7,5 miljoen m³ zijn. De export, hoofdzakelijk naar andere Noordepese landen, bedraagt nu nog 1 miljoen m³ tegen ruim 2,5 miljoen m³ twintig jaar geleden. In tabel 1 wordt een volledig overzicht gegeven van de ontwikkelingen van de in- en uitvoer van vezelhout in Noord-Europa zoals die zich in de afgelopen decennia heeft ontwikkeld. De totale invoer van pulphout in Noord-Europa is gestegen tot bijna 14,5 miljoen m³ tegenover een export van 2,2 miljoen

Tabel 2 Herkomst vezelhoutinvoer Zweden

× 1.000 m ³	1985	1987
Noord-Europa	1.300	1.700
Sovjet-Unie	300	1.300
Polen	1.000	700
DDR	550	450
West-Duitsland	650	900
Chili	0	750
Rest	650	1.700
Totaal	4.450	7.500

Eukalyptusbos in Portugal.

m³. Verder commentaar lijkt overbodig! We kunnen nog toevoegen dat van die invoer bijna 90% uit rondhout, de rest uit chips en houtafval bestaat. Opmerkelijk is dat vorig jaar door de Zweedse regering maatregelen zijn genomen op fiscaal gebied om de kap van hout te stimuleren. Zij verwachtte daarvan veel en zeker een vermindering van de houtimport in dit jaar, 1987. Zoals uit het voorgaande blijkt is het tegendeel het geval. De Zweden deelden in Genève zelfs mee dat voor 1988 een even grote houtimport wordt verwacht als in 1987, ondanks het feit dat in het officiële rapport, zoals ook uit de tabel blijkt, een geringere hoeveelheid is aangegeven. Waar haalt Noord-Europa het geïmporteerde hout vandaan? Daarover werd door de Zweedse delegatie gedurende de laatste conferentie van het Timber Committee informatie verschaft die vermeld is in tabel 2.

Opmerkelijk is dat men nu zelfs hout uit Chili haalt; dit betreft chips. Deze import is mogelijk in verband met lage vrachtkosten.

Intussen is in Zweden een steeds grotere belangstelling ontstaan voor berk als grondstof voor de pulpindustrie. Dit heeft er ongetwijfeld mee te maken dat de prijzen voor kortvezelige pulp (loofhoutpulp) op de wereldmarkt die van langvezelige pulp benaderen. Gevolg is dan ook dat in Zweden de prijzen van berk als papierhout die van grove den vrijwel hebben geëvenaard. Dit is een ontwikkeling van de laatste twee à drie jaar.

Overigens ook de netto-invoer van naaldzaaghout neemt toe en bedraagt in 1987 totaal 900.000 m³. Zo'n vijf jaar geleden was dat 300.000 m³, en dat was het eigenlijk al 20 jaar.

De toegenomen afhankelijkheid van buitenlandse houtbronnen is voor Noord-Europa een ongunstige ontwikkeling; de vraag is hoe lang men deze importen tegen aanvaardbare prijzen kan volhouden. Daarbij moet men enkele andere mededelingen in Genève betrekken, onder andere van Polen dat nadrukkelijk heeft aangekondigd zijn export van rondhout, hoofdzakelijk vezelhout, te zullen stoppen omdat men het als grondstof voor de eigen industrie nodig heeft. Rusland heeft dit overigens reeds meermalen meegedeeld, maar kennelijk is zijn behoefte aan deviezen dusdanig dat men nog steeds op vrij grote schaal pulphout exporteert. Daarvan profiteert ook en vooral Finland dat van de ongeveer 6,5 miljoen m³ vezelhout die de Sovjet Unie de laatste tijd jaarlijks exporteert 40 tot 50% opneemt; dat betekent 70% van de totale Finse import van vezelhout. De Zweedse invoer is zeer gespreid wat herkomst betreft, een beeld dat de krapte van het internationale vezelhoutaanbod kenschetst.

Een andere Zweedse mededeling tijdens de recente vergadering van het Timber Committee kan niet los worden gezien van de problemen bij de grondstoffenvoorziening van de Zweedse pulpindustrie. Die mededeling hield in dat de concurrentie tussen vezelhout (papierhout) en zaaghout bij houtverkoop steeds meer toeneemt. Anders gezegd: De zagerijen die tot dusverre altijd hogere prijzen konden betalen dan de pulpindustrie, komen in een moeilijker concurrentiepositie op hun traditionele grondstoffenmarkt, het wat zwaardere siamhout.

In het lijstje van tabel 1 ontbreekt Portugal, hoewel ook een leverancier van papierhout naar Zweden. Over die export zijn binnen de EG problemen ontstaan en daarover gaat het volgende.

Houtvoorzieningsproblemen in Portugal en Spanje

In Genève, bij de vergadering van het Timber Committee, maar al eerder in de Bos- en Houtcommissie van de CEPAC (Federatie van Pulp en Papierfabrikanten in de EG) en in het Raadgevend Comité voor de Houtsector van de Europese Commissie konden wij getuige zijn van

B O S E N H O U T B E R I C H T E N

Portegese pogingen om een rem te zetten op de uitvoer van rondhout uit Portugal. Reeds voordat dit land tot de Europese Gemeenschap toetrad kende men een verbod op export van Pinushout, maar dit is enige jaren geleden opgeheven. Nu echter hebben de Portugezen grote problemen wat betreft de beschikbaarheid van eukalyptushout. Zij hebben namelijk in snel tempo een belangrijke pulpproductie opgebouwd, nu 1,2 miljoen ton per jaar, met als belangrijkste grondstof dat eukalyptushout. Er spelen twee problemen:

- De capaciteit van de Portegese houtverwerkende industrie is te groot; men heeft kennelijk op een grotere beschikbaarheid van eukalyptushout gerekend dan waarvan nu sprake is
- Er is een niet onaanzienlijke export van Portugees eukalyptushout, ongeveer 500.000 m³ per jaar, vooral naar Spanje (250.000 m³), Italië en Noord-Europa, met name Zweden.

Deze twee oorzaken leiden er toe dat op het ogenblik de Portugezen ruim 4 miljoen m³ eukalyptushout per jaar zelf verbruiken, samen met de export dus 4,5 miljoen m³ nodig hebben, terwijl de gemiddelde jaarlijkse houtaanwas van de eukalyptusbossen in dit land slechts 3 miljoen m³ bedraagt; meer dan die gemiddelde bijgroei mag men, per jaar, eigenlijk niet oogsten omdat men dan de staande houtvoorraad vermindert en daarmee de toekomstige oogstmogelijkheden. Maar in Portugal wordt nu dus al 33% meer eukalyptus gekapt dan eigenlijk zou mogen, een percentage dat blijkens Portegese mededelingen in het komende jaar zal stijgen tot bijna 50%.

Wat de Portugezen willen is toestemming van de Europese Commissie om hun export van rondhout aan banden te kunnen leggen, al was het slechts door een verplichte exportmelding bij de Portegese regering. Het ziet er naar uit dat men hiermee wel eens succes zou kunnen hebben, zeker wat betreft de export naar landen die geen lid van de EG zijn. Intussen is echter Spanje wakker

geworden want ook dit land heeft een belangrijke pulpproductie (ongeveer 1,4 miljoen ton) met als niet onbelangrijke basis alweer eukalyptushout, dat echter deels uit Portugal wordt ingevoerd! Spanje produceert 2,7 miljoen m³ eukalyptushout per jaar en voert rond 350.000 m³ van deze soort in waarvan het overgrote deel uit Portugal. Het deficit stijgt sterk. Begrijpelijk dat de Spanjaarden sterk bevreemd zijn voor een maatregel van de Portegese regering, eventueel (hoewel niet waarschijnlijk lijkend) gesanctioneerd door de Europese Commissie om de pulphoutexport naar Spanje eveneens te beperken. Overigens hebben zowel Portugezen als Spanjaarden de juiste conclusie uit de huidige situatie getrokken en behoren zij nu tot de vurigste pleitbezorgers voor de aanleg van meer bos in de EG.

De toenemende invloed van Canada op

de wereldhoutmarkt

Onder het geringe aantal landen dat de exportmarkten van hout en houtprodukten beheerst neemt Canada op zich weer een dominerende plaats in. Ongeveer een kwart van de totale export van hout en houtprodukten in de wereld komt voor rekening van Canada. Het is ook het enige land waar de houtoogst nog verder zou kunnen worden opgevoerd ten gunste van de export. Waar elders in de wereld toename van de houtkap nog mogelijk is, zoals in de Sovjet-Unie en Zuidoost-Azië, zal die in toenemende mate ten goede komen aan de nationale houtbehoefte. Het mag overigens als bekend worden verondersteld dat Canada rond de eeuwwisseling problemen bij zijn houtvoorziening vreest en dat in de verdere toekomst de repercussies merkbaar zullen worden van het feit dat Canada tot dusverre veel te weinig aan herbebossing heeft gedaan. Slechts 25% van de kapvlakten wordt herbebossing, de rest wordt aan de natuur overgelaten hetgeen in de regel een

aanzienlijke stap terug betekent in economische waarde van het bos dat ter plaatse terugkomt.

In tabel 3 ziet men de ontwikkeling in het aandeel dat Canada heeft in de totale export van hout en houtprodukten in de wereld. Er zijn enkele opvallende trends:

- De export van rondhout stelt weinig voor; Canada gebruikt zijn hout zelf. In absolute cijfers uitgedrukt bedraagt de export niet meer dan 4,5 miljoen m³ per jaar.
- Het aandeel in de pulpexport blijft onveranderd op ongeveer een derde, een hoog percentage.
- De export van papier in de wereld wordt eveneens voor een belangrijk deel, ongeveer een kwart, door Canada verzorgd en die van krantenpapier zelfs voor rond 60%.
- Heel opvallend is de ontwikkeling bij gezaagd hout, vooral gezaagd naaldhout. In de loop van 15 jaar is het aandeel van Canada in de wereldexport van gezaagd naaldhout toegenomen van 38 naar maar liefst 53%! Dat is vooral door een vrij recente sterke stijging. Exporteerde Canada in 1982 nog 27,5 miljoen m³ gezaagd naaldhout, in 1985 was dit reeds 38,5 miljoen m³ terwijl het volgens mededelingen tijdens de recente vergadering van het Timber Committee in 1987 40 miljoen zal zijn, een kwantum dat ook in 1988 gehaald zal worden.
- Ook wat betreft houten platen neemt het aandeel van Canada in de wereldexport toe, en wel in een snel tempo. Dit komt vooral voor rekening van spaanplaten waar Canada nu een exportaandeel heeft van 16%.

Canada, het zal duidelijk zijn, is zijn positie op de exportmarkten steeds verder aan het versterken. Wat betreft het gezaagde hout: Verwacht moet worden dat de recente ruzie tussen de USA en Canada over de concurrentie-valsende lage rondhoutprijzen in Canada zal toenemen en ook in bredere kring zal worden uitgevochten naarmate Canada's positie op de exportmarkten steeds krachtiger wordt. Het lijkt haast onvermijdelijk dat dit op den duur tot stijging van de kunstmatig laag gehouden Canadese rondhoutprijzen zal leiden.

Afsluitend:

Er zijn ontwikkelingen gaande in de wereld van bos en hout die voor de komende jaren grote aandacht vragen. Op een aantal daarvan komen wij zeker in volgende Bos en Hout Berichten terug.

Ir. H. A. van der Meiden

Tabel 3 Aandeel van Canada in de wereldexport (%)

	gem. 1971/75	gem. 1981/83	1985
Rondhout	3	4	4,5
Gezaagd hout - totaal	33	39	45
- naaldhout	38	46	53
Plaatmaterialen	5	7,5	10
Pulp	33	33	32
Papier - totaal	32	26	24
- krantenpapier	69	62	59